RABHADH

Ná dean dearmad an páipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabhar.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2004

STAIR – GNÁTHLEIBHÉAL
(180 MARC)

DÉ MÁIRT, 15 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 3.30

STAMPA AN IONAID

SCRÚDUIMHIR AN IARRTHÓRA

FREAGAIR GACH CEIST 1, 2, 3 AGUS 4.

FREAGAIR NA CEISTEANNA 1, 2 AGUS 3 SNA SPÁSANNA ATÁ ANN CHUIGE SIN I DO FHREAGARLEABHAR.

FREAGAIR CEIST 4 I bhFREAGARLEABHAR AR LEITH.

CUIR AN PÁIPÉAR SEO ISTEACH LE DO FHREAGARLEABHAR, LE DO THOIL.

[Thall

1. **PICTIÚIR** (35 marc)

Déan staidéar ar na pictiúir A, B agus C a ghabhann leis an bpáipéar seo agus ansin freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) **PICTIÚR A**

Taispeántar Carraig Phádraig, Caiseal, Co. Thiobraid Árann i bpictiúr A.

(i) Cad é an t-ainm a thugtar ar fhoirgneamh den saghas a bhfuil **X** marcáilte air?

…………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………...(3)

(ii) Ainmnigh **dhá** ghné chosanta atá ag an láthair.

…………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………...(4)

(iii) An láthair thábhachtach a bhí i gCarraig Chaiseal sa Mheánaois, dar leat?
Tabhair píosa **amháin** fianaise ón bpictiúr a chuidíonn le do fhreagra.

Do thuairim faoin láthair: ……………………………………………………………

Fianaise: ……………………………………………………………………………...

....…(4)

(b) **PICTIÚR B**

Taispeántar daoine ag obair lasmuigh de bhallaí na cathrach i bPáras na Meánaoise i bPictiúr B.

(i) Cén fáth ar tógadh an balla thart timpeall na cathrach, dar leat?

....……………

....…………...(2)

(ii) Cén cineál oibre atá ar bun ag an triúr fhear ar thaobh na láimhe deise den phictiúr?

....……………

....…………..(3)

(iii) Cén cineál oibre atá ar bun ag an mbeirt bhan ar thaobh na láimhe clé den phictiúr?

....……………

....…………..(3)

(iv) Cuir **X** sa bhosca in aice leis an bhfreagra ceart ar an gceist thíos:

I mbaile mór sa Mheánaois, séard a bhí i ngild ná:

1. Geata sna ballaí ☐
2. Eagraíocht do cheardaithe ☐
3. Cáin a d'íochtaí chun cead isteach sa bhaile a fháil ☐

(4)

(c) **PICTIÚR C**

Léarscáil is ea Pictiúr C de Phlandáil Uladh. Cuireadh tús leis an bPlandáil sin i 1609.

(i) Cé is moite d'Éirinn, ainmnigh **dhá** thír as ar tháinig lonnaitheoirí.

....

....(2)

(ii) "Ba chuid den phlandáil oifigiúil é Aontroim."

Fíor nó Bréagach?

....(2)

(iii) Ainmnigh **dhá** chontae inar tugadh talamh do sheirbheoirí agus do lonnaitheoirí Éireannacha.

....

....(4)

(iv) Mínigh cén fáth gur thosaigh na Briotanaigh polasaí plandála in Éirinn.

....

....(4)

[Thall

2. DOICIMÉID (35 marc)

Déan staidéar ar an **dá** dhoiciméad, **1** agus **2**, a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) **Doiciméad 1**

Sliocht is ea é seo ó dhuine a bhí i láthair i bhFlórans nuair a bhí galar na plá san áit i 1348. Thugtaí an Galar Dubh ar an bplá seo. Ba é Giovanni Boccaccio, an scríbhneoir iomráiteach Iodálach, a scríobh an cuntas.

(i) Cén áit den chorp a bhí ata?

....

....(2)

(ii) Mínigh conas ar athraigh na siomptóim go gairid ina dhiaidh sin.

....

....(2)

(iii) Tabhair cúis **amháin** nach bhféadfadh na dochtúirí cabhrú leis na hothair.

....

....(2)

(iv) Cén fhad a thóg sé d'fhormhór na ndaoine bás a fháil leis an ngalar?

....

....(3)

(v) Ainmnigh **dhá** shlí inar scaip an galar uathu sin a bhí tinn go dtí an dream a bhí sláintiúil.

....

....(4)

(vi) Tabhair **dhá** phíosa fianaise ón sliocht a léiríonn an chaoi ar chuir an phlá as do chlanna.

....

....(4)

(b) **Doiciméad 2**

Sliocht is ea é seo as agallamh raidió le Miriam Hart. Páiste ba ea í a bhí ag taisteal lena tuismitheoirí ar bord an Titanic *nuair a chuaigh an long go tóin poill sa bhliain 1912.*

(i) Nuair a bhuail an long meall oighir, conas a rinne a máthair cur síos ar an iombhualadh sin?

....

....(2)

(ii) Cén fáth go raibh athair Miriam "beagáinín crosta" nuair a dhúisigh a máthair é?

....

....(2)

(iii) Mínigh cén fáth nár tharla aon rud ar feadh tamaill tar éis do Miriam dul in airde ar deic.

....

....(2)

(iv) Conas a bhí an aimsir agus staid na farraige an oíche a chuaigh an long go tóin poill?

Aimsir: ....

Farraige: ....(2)

(v) Cad a cheap Miriam "gurbh é an rud ba mheasa ar fad é"?

....

....(3)

(vi) Cad é an t-ainm a bhí ar an long a tharrtháil iad?

....(3)

(vii) "Fear cróga ba ea athair Miriam." An aontaíonn tú? Tabhair píosa **amháin** fianaise ón gcuntas a chuidíonn le do fhreagra.

Do thuairim:..

Fianaise: ....

....(4)

[Thall

3. CEISTEANNA GEARRFHREAGRAÍ
(60 marc)

Freagair DEICH gcinn de na ceisteanna seo a leanas. Is fiú 6 mharc an ceann iad.

(i) Cad é an difríocht idir foinse phríomha agus foinse thánaisteach?

.... (6)

(ii) Cén fáth gur maith le staraithe eolas a fháil ó níos mó ná foinse amháin?

.... (6)

(iii) Le linn tochailte, cén fáth go mbíonn seandálaithe an-chúramach le nithe a fhaigheann siad?

.... (6)

(iv) Ainmnigh módh **amháin** a úsáideann seandálaithe chun dáta a chur le nithe a fhaigheann siad.

.... (6)

(v) Ainmnigh sibhialtacht **amháin** taobh amuigh d'Éirinn a bhfuil staidéar déanta agat uirthi. Scríobh síos fíric **amháin** mar gheall ar thithíocht nó gnás adhlachta ón tsibhialtacht sin.

Sibhialtacht: ....

Fíric:.. (6)

(vi) As an liosta thíos, roghnaigh an t-ainm a bhaineann le láthair mainistreach in Éirinn i dtús Ré na Críostaíochta:

Achaidh Chéide; Cluain Mhic Nóis; Cnocha.

.... (6)

(vii) Mínigh ceann **amháin** de na tearmaí seo a leanas a bhaineann le caisleáin sa Mheánaois.

Móta; Geata crochta; Túirín.

.... (6)

(viii) Cuir **X** sa bhosca in aice leis an bhfreagra ceart thíos:

Sa Mheánaois ba é seo a leanas an t-ainm a thugtaí ar bhuachaill óg á bhí á thraenáil le bheith ina ridire:

a. Seirf ☐

b. Giolla ☐

c. Fear grinn ☐ (6)

(ix) Sa Mheánaois, cén áit sa chaisleán ina mbíodh an tiarna agus an bhantiarna ina gcónaí?

.... (6)

(x) Tabhair cúis **amháin** gur thosaigh an Renaissance san Iodáil.

.... (6)

(xi) Ainmnigh scríbhneoir **amháin** ón Renaissance agus saothar **amháin** de chuid an scríbhneora sin.

Scríbhneoir:..

Saothar: .... (6)

(xii) Tabhair cúis **amháin** le forbairt an chlóphreasa.

……………………………………………………………………………………………….

…………………………………………………………………………………………….. (6)

(xiii) I rith Aois na bhFionnachtan, mínigh cad chuige ar úsáideadh ceann **amháin** de na rudaí seo a leanas:

Compás; Astraláib; Luasmheá agus téadán.

....………….…………

……………………………………………………………….........................……………. (6)

(xiv) Ainmnigh taiscéalaí **amháin** agus áit nó bealach farraige **amháin** a d'fhionn an taiscéalaí sin.

Taiscéalaí: ....…………..

Áit nó bealach farraige:..……………. (6)

(xv) Cuir na heachtraí seo a leanas san ord ceart, ag tosú leis an gceann ba luaithe:

Réabhlóid na Fraince; Éirí Amach 1798; Cogadh Saoirse Mheiriceá.

1 ………………………………………………………………………………………….

2 ………………………………………………………………………………………….

3 ……………………………………………………………………………………….. (6)

(xvi) Tabhair fíric **amháin** maidir le beathú nó le sláinte na n-oibrithe i mbailte na Breataine sa Réabhlóid Thionsclaíoch.

....

............………………..………….. (6)

(xvii) Tabhair cúis **amháin** gur theastaigh ó na hAontachtóirí fanacht sa Ríocht Aontaithe.

NÓ

Ainmnigh athrú **amháin** i ról na mban ó 1945 i leith.

……………………………………………………………………………………………(6)

(xviii) Scríobh síos ainm ceannaire thábhachtaigh **amháin** i rith na coimhlinte ar son na saoirse in Éirinn, 1912-1922.

NÓ

Tabhair athrú **amháin** atá tar éis teacht ar an saol faoin tuath in Éirinn ó 1945 i leith.

……………………………………………………………………………………………(6)

(xix) Ainmnigh tír **amháin** a bhfuil tú tar éis eolas a fháil mar gheall uirthí i g*Caidreamh Idirnáisiúnta san Fhichiú hAois* **agus** ainmnigh ceannaire a raibh baint aige/aici leis an tír sin.

Tír:…………………………………………………………………………………………..

Ceannaire:……………………………………………………………………………… (6)

(xx) Ón staidéar atá déanta agat ar *Chaidreamh Idirnáisiúnta san Fhichiú hAois*, mínigh ceann **amháin** de na téarmaí seo a leanas:

Faisisteachas; Coilíneachas; Bolscaireacht; Cogadh Fuar; Cómhargadh.

……………………………………………………………………………………….…….

…………………………………………………………………………………………….. (6)

4. PEARSANA SA STAIR
(50 marc)

Freagair A agus B

A. Roghnaigh duine **amháin** de na daoine a ndéantar cur síos orthu anseo thíos. Scríobh mar gheall ar an duine sin. Más mian leat, is féidir leat na leideanna a úsáid le cabhrú leat i do fhreagra. Scríobh an teideal a roghnaíonn tú ag barr do chuntais.

(i) **Feirmeoir in Éirinn sa Chlochaois nó sa Chré-Umhaois nó san Iarannaois.**

LEIDEANNA:
* Tithíocht, éadaí agus bia
* Modhanna feirmeoireachta
* Ealaíona agus ceardaíocht
* Gnásanna adhlactha (25)

(ii) **Manach i mainistir sa Mheánaois.**

LEIDEANNA:
* Cúiseanna go ndeachaigh sé isteach sa mhainistir
* An saol laethúil
* Na príomh-fhoirgnimh sa mhainistir
* Daoine tábhachtacha sa mhainistir (25)

(iii) **Ealaíontóir ón Renaissance a ainmníonn tú.**

LEIDEANNA:
* Óige agus traenáil an ealaíontóra
* Pátrúin an ealaíontóra
* Modhanna nua péintéireachta
* Príomh-shaothair (25)

B. Roghnaigh duine **amháin** de na daoine a ndéantar cur síos orthu anseo thíos. Scríobh mar gheall ar an duine sin. Más mian leat, is féidir leat na leideanna a úsáid le cabhrú leat i do fhreagra. Scríobh an teideal a roghnaíonn tú ag barr do chuntais.

(i) **Leasaitheoir creidimh a ainmníonn tú ón Reifirméisean.**

LEIDEANNA:
* Tarlachtaintí tábhachtacha i saol an leasaitheora
* Na príomh-rudaí gur chreid sé iontu
* An chaoi ar scaip an creideamh a bhí aige
* Torthaí a chuid oibre (25)

(ii) **Tiarna talún nó tionónta go raibh cónaí air/uirthi faoin tuath in Éirinn timpeall na bliana 1850.**

LEIDEANNA:
* An saol a chaith sé/sí
* Feirmeoireacht
* An Gorta Mór
* Imirce (25)

(iii) **Ceannaire rialtais in Éirinn a ainmníonn tú in aon tréimhse tar éis 1945.**

LEIDEANNA:
* Ainm an cheannaire
* Deacrachtaí a bhí le sárú ag an rialtas
* Na príomh-phointí go ndearnadh cinneadh fúthu
* Torthaí na gcinntí sin

NÓ

Seanduine ag caint faoi athruithe atá tar éis tarlú sa ghnáth-shaol i gcúrsaí iompair agus i gcúrsaí cumarsáide i rith 20ú haois.

LEIDEANNA:
* Iompar agus cumarsáid sa bhliain 1900
* Athruithe i gcúrsaí iompair
* Athruithe i gcúrsaí cumarsáide
* Na torthaí a bhí ar na hathruithe sin (25)